

mert már megszoktam azt, hogy valaki
elmegy mellettem s hátrasziszegi:
zsidó! Ez is nekem szól, ismerem.
Véletlen egy zsidó hangversenyen
voltunk, a zsinagógából jövet
vártunk a buszra, s bekövetkezett,

be. De cigány is voltam már nekik.
Tanulgatom a gyűlöleteik.

Viola József

TE CSAK NE BIZZSENJ!

Rajzolni próbálok egész nyugodtan,
de rögtön elektróda lesz a tollam
(épp tusba mártom), és kis m-szerű
vonalzéggel leplez le a mű

(egy óz), hogy idegi csődbe jutottam.
Bekapcsolom a rádiót e gondban,
de ahogy szikrát szór a köszörű,
felfűt egy énekesnő gyönyörű

hangja. Te csak ne bizzsenj! Bár varázsa
vonz, de veled együtt *mindenki* vár a
„Csakis a tviszt” pezsdítő dallamára.

Köszükségleti hang. Ennyi lehet
tied, s mert úgysem elégítheted
ki magad, fattyazd le jogcimedet!

CINQUETTI ÉNEKEL

Én. Akit a méhben eltemettek.
Úgy él, hogy az túlvilág.
Ínycsiklandó hangra földhasi ének:
megcsörgeti csontvázmagát.

Mennék is! De merre? Aki emlék
inkább felidéz holtakat
– megadókat, hirteleneket –,
mint hogy visitson. Míg megszakad.

De nem is emlék, hanem kísértet.
Az anyag fűti, mint pokol.
Időközönként haza-hazajár,
s a feleúton megfarol.

Én. Akiról az idő levásott.
Nem láthat szem, csak képzelet.
Árnyékot hizlal, hisz árnyék.
Akiben múmiák lélegzenek.

Szentkuthy Miklós

AZ ALÁZAT KALENDÁRIUMA*

Részlet

Nincs szebb irodalmi pillanat, mint mikor a legbarokkabb önteltség és legvéresebb élmény egybeesnek, azonosulnak. Ez akkor történik, ha emlékezetünk túlzott erőszakossággal présel a jelenbe egy nagyon is világosan látott múltdarabot, női arcot vagy virágot. Az a jelen viszont tele van halálos kétségbeeséssel, vággyal, iránytalansággal, noha valamit rögtön, pár pillanaton belül tenni kellene, ölni vagy hazudni, gyónni vagy szökni. Ez a költők választott perce: rikító emlékkép, kétségbeesett jelen és fatális tette-kényszerültség. Ilyenkor a legrikítóbb fantazmagória is megtalálja fedezetét az emlékkép pozitívista színeiben, a jelen tapintható rajzú nyugtalanságában s a bontakozó tett konkrét izmaiban; ilyenkor a metafora már ősemberi betegség, a point maga az asszony szája, s a halál „csak” gógorista trükk. Paradoxonok paradoxona ez: mikor így életünk a lehető legnagyobb rendtelenségben, káoszban csúcscsododik, elérhetetlen emlék, kétségbeesett jelen és torz akció rongyai között, épp ekkor buzog és ömlik belőlünk a legféltelenebb gazdagsággal a szimmetriaöszön, épp ekkor látunk minden jelenség között matematikai összefüggést, logikai arányosságot; minél nagyobb örület rázza a kaleidoszkópot, annál szabályosabb mintákat kapunk. Kétségtelenül, ez a paradoxon természetes is: ilyen kritikus, halálteli pillanatok rendkívül *leszűkítik* életünk körét, s az a kevés emlék, jelenség és ötlet, ami lelkünkben mégis marad, a sors elleni *védekezésből* áll össze hirtelen a legrafináltabb tökéletességű szerkezetbe.

* AZ EGYETLEN METAFORA FELÉ című naplólapok kiadatlan folytatása: 1935–36. A Petőfi Irodalmi Múzeumban őrzött kéziratot sajtó alá rendezte: Tompa Mária.